

Nielen v súvislosti so zdravím poznáme prevenciu

Príroda svojimi prejavmi dokáže zaskočiť človeka a vyčítať prírodných živlov má niekedy katastrofické následky na životy ľudí, ich zdravie a majetok. Aj keď účinky prírodnej katastrofy poznačia životné prostredie a vyžadujú si ľudské obete, nie sú priamo spojené s poškodením zdravia ľudí a životného prostredia nebezpečnými látkami. Príroda v snahe zachovať si svoju schopnosť reprodukcie, nevytvára cudzorodé látky, ktoré by na ňu pôsobili deštruktívne. Cudzorodé látky do prírodného reťazca priniesol až človek vo svojej pôvodnej snahe vylepšiť vlastný život na Zemi. S rozvojom civilizácie je človek stále viac schopný vymyslieť prostriedky na uľahčenie svojej existencie a pre svoje pohodlie. Ale nie všetky snahy ľudskej činnosti dopadnú pozitívne. Niekedy sa vedcom ich dobrý úmysel vymkne z rúk a spôsobí nepredpokladané zničujúce účinky na ľudí. Najstrašnejším príkladom, ktoré má ľudstvo v čerstvej pamäti, je zrejme zneužitie prirodzenej schopnosti niektorých prírodných prvkov uvoľňovať ionizujúce žiarenie. Až hrozné následky jadrových zbraní na životy, zdravie, majetok a životné prostredie otvorili iný pohľad na tento fenomén.

Ďalším produktom vyspelého ľudského mozgu sú chemické látky. Človek odporoval z prírody liečivé aj inak využiteľné účinky niektorých prírodných látok a v snahe rozšíriť spektrum takýchto látok, začal vyrábať syntetické napodobeniny týchto látok, a tak zreli svetlo sveta chemické látky a v rámci nich aj také, ktoré majú nepriaznivý vplyv na životy, zdravie a životné prostredie, teda nebezpečné chemické látky. Dnes sa odhaduje, že sa vynášo viac ako stotisíc chemických látok.

Začiatkom 20. storočia sa začal rozvíjať chemický

priemysel a jeho mohutný rozvoj nastal najmä po 2. svetovej vojne. Chemický priemysel patrí medzi najrizikovejšie odvetvia z hľadiska možnosti vzniku závažných priemyselných havárií. Nekontrolovaný únik nebezpečných chemických látok môže spôsobiť nedozierne následky na životoch, zdraví, majetku a životnom prostredí. Tieto úniky spôsobia vznik závažných priemyselných havárií, teda svojou podstatou mimoriadnu udalosť. Pod závažnou priemyselnou haváriou rozumieme požiar, výbuch alebo rozptyl príslušnej vybranej nebezpečnej látky. Príčinou týchto mimoriadnych udalostí je najmä neustály rast kapacít výrobných jednotiek, zavádzanie nových technológií a extrémne pracovné podmienky. Preto sa v poslednom období dostáva do popredia otázka prevencie. Nebezpečenstvá spojené s používaním chemických látok sa musia včas predvídať, identifikovať, ale predovšetkým formou prevencie je nutné zamedziť ich možným negatívnym účinkom. Pod pojmom prevencia závažných priemyselných havárií rozumieme súbor organizačných, riadiacich, personálnych, výchovných, technických, technologických a materiálnych opatrení na zabránenie vzniku závažnej priemyselnej havárie.

V Slovenskej republike komplexný program prevencie závažných priemyselných havárií a pripravenosti na ne rieši zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov a príslušné vykonávacie predpisy. Predmetom právnej úpravy podľa tohto zákona je ustanovenie podmienok a postupu pri prevencii závažných priemyselných havárií v podnikoch s prítomnosťou vybraných nebezpečných látok a ich pripravenosť na zdoľovanie a obmedzovanie ich následkov na život a zdravie ľudí, životné prostredie a majetok v prípade ich vzniku. Zákon definuje predovšetkým povinnosti prevádzkovateľom podnikov s prítomnosťou vybraných nebezpečných látok. Prevádzkovateľ je povinný prijať všetky opatrenia potrebné na prevenciu závažných priemyselných havárií v prípade ich vzniku alebo bezprostrednej hrozby, ďalej opatrenia potrebné na ich zdoľovanie a obmedzenie následkov a vytvoriť systém vedenia dokumentácie a evidencie, ako aj riadenia podniku tak, aby bol na požiadanie schopný preukázať plnenie povinností vyplývajúcich z tohto zákona.

Čo nám zákon od dátumu jeho uplatňovania priniesol? Predovšetkým systém a poriadok. Podniky s prítomnosťou vybraných nebezpečných látok sú na jeho základe podchytené, existuje o nich evidencia a sú v nich vykonávané pravidelné kontroly. Na základe výsledkov koordinovaných kontrol vykonaných v minulom roku je preukázateľné, že kontrolované podniky vedome neporušujú, ani sa nesnažia zákon obchádzať. Prevádzkovatelia zákon spočiatku prijímali s určitými rozpakmi a výhradami, ale postupne si všetci uvedomili, že

povinnosti vyplývajúce zo zákona sú rozumné, účinné a nevytvárajú problémy v podnikateľskom prostredí. Práve naopak, mnohí prevádzkovatelia si pochvaľujú, že zákon im pomohol zaviesť v podniku poriadok, zvýšila sa bezpečnosť ako samotných pracovníkov, tak aj dotknutého obyvateľstva. Povinnosť informovať dotknuté obyvateľstvo o prípadných nebezpečenstvách tiež prijali prevádzkovatelia pozitívne, pretože si aj jedna, aj druhá strana uvedomili, že tie isté nebezpečenstvá tu boli vždy, ale informovanie verejnosti o ich kontrole prináša väčšiu vzájomnú dôveru.

Všetky podniky, riadiace sa režimom zákona, majú zavedené systémy prevencie. Povinnosti vypracovať bezpečnostné správy, havarijné plány a povinné poistenie sú posledné, ktoré vyplývajú zo zákona. Tieto povinnosti boli aktuálne do konca júna tohto roku. To ale neznamená, že príprava na prevenciu končí. Naopak. Týmto pokračuje dôsledné uplatňovanie prevencie a pripravenosti na zdoľovanie prípadných závažných priemyselných havárií. Prípadné menej prijateľné riziká, ktoré odhalia bezpečnostné správy, môžu byť účinnejšie odstraňované, zvyšovaná bezpečnosť podnikov a okolitého obyvateľstva, a tým znižované prípadné účinky na život, zdravie, majetok a životné prostredie.

Chcela by som záverom dodať, že nielen prevádzkovatelia podnikov, ale celá dotknutá štátna správa na úseku prevencie závažných priemyselných havárií je odborne vyspelá a po počiatkových rozpakoch prijíma túto právnu úpravu veľmi pozitívne. Odborné školenia, ktoré MŽP SR v spolupráci so Slovenskou agentúrou životného prostredia uskutočnilo pre štátnu správu v tejto oblasti, priniesli pozitívne výsledky a dnes môžem konštatovať, že pracovníci manažmentu rizík, ktorí pôsobia na úradoch životného prostredia sú v oblasti prevencie havárií zapálení, iniciatívni a spolupráca s nimi je vynikajúca. Taktiež Slovenská inšpekcia životného prostredia sa ujala koordinácie kontrol zodpovedne, o čom svedčia jej výsledky za minulý rok. Prekonali sme aj počiatkové rozpaky iných kontrolných orgánov, ako sú inšpekcia práce, civilná ochrana, hasiči, zdravotníci a ďalší. Čas strávený školením všetkých pracovníkov priniesol ovocie v podobe zohratých pracovných tímov s veľmi dobrými výsledkami. Čo je nemenej dôležité, prevádzkovatelia našli v týchto pracovníkoch odborne zdatných partnerov

RNDr. Darina Kobzová, CSc.
riaditeľka odboru manažmentu environmentálnych rizík
Ministerstvo životného prostredia SR